

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 28.03.1968, sp. zn. 6 Cz 7/68, ECLI:CZ:NS:1968:6.CZ.7.1968.1

Číslo: 97/1968

Právní věta: Uznání závazku k náhradě škody podle § 185 odst. 4 zák. práce není samostatným zavazovacím důvodem, ani se jím nezakládá domněnka o existenci dluhu v době uznání. Uznání závazku k náhradě škody v požadované výši podle § 185 odst. 4 zák. práce nemění nic na skutečnosti, že právním důvodem vzniku tohoto závazku může být jen zaviněné protiprávní jednání pracovníka, s nímž zákoník práce spojuje jeho odpovědnost za vzniklou škodu; stalo-li se písemnou formou, má ovšem ten právní důsledek, že pro uplatnění uznaného peněžitého nároku platí desetiletá prekluzivní lhůta podle § 263 odst. 2 zák. práce. Otázku, zda šlo ze strany pracovníka toliko o uznání závazku k náhradě škody v požadované výši podle § 185 odst. 4 zák. práce, tedy o jednostranný právní úkon pracovníka, nebo o dohodu ve smyslu § 244 a 259 zák. práce, je třeba posuzovat podle obecného ustanovení § 240 zák. práce o právních úkonech a podle ustanovení § 242 téhož zákona o neplatnosti právních úkonů.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 28.03.1968

Spisová značka: 6 Cz 7/68

Číslo rozhodnutí: 97

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Náhrada škody zaměstnancem

Předpisy: 65/1965 Sb. § 185

§ 240

§ 242

§ 244

§ 246

§ 259

§ 263

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 97/1968 sb. rozh.

Uznání závazku k náhradě škody podle § 185 odst. 4 zák. práce není samostatným zavazovacím důvodem, ani se jím nezakládá domněnka o existenci dluhu v době uznání. Uznání závazku k náhradě škody v požadované výši podle § 185 odst. 4 zák. práce nemění nic na skutečnosti, že právním

důvodem vzniku tohoto závazku může být jen zaviněné protiprávní jednání pracovníka, s nímž zákoník práce spojuje jeho odpovědnost za vzniklou škodu; stalo-li se písemnou formou, má ovšem ten právní důsledek, že pro uplatnění uznaného peněžitého nároku platí desetiletá prekluzivní lhůta podle § 263 odst. 2 zák.

Otázku, zda šlo ze strany pracovníka toliko o uznání závazku k náhradě škody v požadované výši podle § 185 odst. 4 zák. práce, tedy o jednostranný právní úkon pracovníka, nebo o dohodu ve smyslu § 244 a 259 zák. práce, je třeba posuzovat podle obecného ustanovení § 240 zák. práce o právních úkonech a podle ustanovení § 242 téhož zákona o neplatnosti právních úkonů.

(Rozhodnutí Nejvyššího soudu z 28. 3. 1968, [6 Cz 7/68.](#))

Po bezvýsledném rozhodčím řízení byla okresnímu soudu v Karviné postoupena žaloba dr. E. K. proti Okresnímu ústavu národního zdraví v K., jíž se žalobkyně domáhala zjištění, že žalovaný není oprávněn provádět jí srážky ze mzdy ve svůj prospěch a že je povinen doplatit jí na mzdu za měsíc duben až prosinec 1966 částku 3600 Kčs do 3 dnů a nahradit jí náklady řízení. Tvrdila, že u žalovaného pracuje jako obvodní lékařka a proti její vůli jí bylo od dubna 1966 sráženo z pracovního příjmu po 400 Kčs měsíčně. Když se proti tomu ohražovala, sdělil jí žalovaný, že je oprávněn k provádění srážek v důsledku dohody ze dne 8. 3. 1966. Obsah písemného ujednání z uvedeného dne nelze však pokládat - podle názoru žalobkyně - za písemnou dohodu o náhradě škody ve smyslu § 185 a navazujících ustanovení zák. práce. Žalovaný požaduje po ní náhradu škody ve výši tříměsíčního hrubého platu, tj. 5850 Kčs, z toho důvodu, že prý ho poškodila při výkonu lékařského povolání tak, že musel odškodnit pozůstalé po zemřelém L. W. částkou 16 198 Kčs; žalovaný poskytl neprávem odškodnění v uvedené výši, protože mezi neposkytnutím pomoci L. W., za což byla žalobkyně trestně odsouzena, a jeho smrtí nebyla příčinná souvislost.

Rozsudkem okresního soudu v Karviné z 19. 9. 1966 bylo žalobě plně vyhověno a žalovaný zavázán k náhradě nákladů řízení žalobkyni. Podle názoru okresního soudu nezavinila žalobkyně neposkytnutím lékařské pomoci smrt L. W. Prohlášení z 8. 3. 1966, kterým se žalobkyně zavázala k vyrovnání požadované částky, neobsahuje souhlas ke srážkám ze mzdy, jak jsou navrženy žalovaným; ten prováděl srážky bez souhlasu žalobkyně, což není přípustné, nehledě k pochybnostem o platnosti celého tohoto prohlášení podle § 242 odst. 1 písm. a) zák. práce.

Krajský soud v Ostravě změnil rozsudkem z 12. 1. 1967 rozsudek okresního soudu tak, že se zjišťuje, že žalovaný není oprávněn provádět srážky ze mzdy žalobkyně ve svůj prospěch na základě dohody z 8. 3. 1966 a že je povinen zaplatit jí 3600 Kčs do 3 dnů, na nákladech řízení v prvním stupni 1215 Kčs a ve druhém stupni 856 Kčs, rovněž do 3 dnů. Podle krajského soudu spočívá důvod provádění srážek ze mzdy žalobkyně v tom, že žalobkyně neposkytla při výkonu pohotovostní služby na poliklinice v noci z 20. na 21. 7. 1963 lékařskou pomoc těžce nemocnému L. W., ačkoli jeho manželka o tuto pomoc žádala. Žalovaný provedl odškodnění manželky a dětí L. W. do výše 16 198 Kčs a část tohoto obnosu do výše tříměsíčního platu požadoval po žalobkyni z titulu zavinění této škody. Není však dána příčinná souvislost mezi zaviněným jednáním žalobkyně, tj. neposkytnutím pomoci podle § 207 odst. 2 tr. zák., za což byla trestně odsouzena, a smrtí L. W. Dohodu z 8. 3. 1966 nelze považovat za dohodu ve smyslu § 259 zák. práce, která by mohla být samostatným zavazovacím důvodem, nýbrž jen za uznávací projev žalobkyně a zároveň za dohodu o způsobu úhrady škody formou srážek ze mzdy; dohoda z 8. 3. 1966 je pouze zajištěním závazku, její platnost je závislá na existenci závazku, jehož plnění má zajišťovat, a je-li prokázána neexistence závazku, pak nelze podle dohody provádět srážky ze mzdy žalobkyně.

Nejvyšší soud rozhodl ke stížnosti pro porušení zákona podané předsedou Nejvyššího soudu, že byl rozsudky soudů obou stupňů porušen zákon a zrušil je.

Z odůvodnění:

Soudy obou stupňů vycházely z názoru, že písemné ujednání účastníků z 8. 3. 1966, uzavřené v průběhu projednávání výše požadované náhrady škody ve smyslu § 185 zák. práce, nelze považovat za dohodu podle § 259 zák. práce, která by žalobkyni samostatně zavazovala k zaplacení částky 5850 Kčs žalovanému; prohlášení žalobkyně o souhlasu s vyrovnáním této částky hodnotily jen jako uznání závazku nahradit škodu. Tento svůj závěr okresní soud vůbec, krajský soud toliko nedostatečně zdůvodnil; stalo se tak proto, že si soudy neuvědomily náležitě smysl a účel § 185 odst. 4 a § 259 zák. práce a nezjednaly si v důsledku toho pro své rozhodnutí potřebný skutkový podklad.

Uzná-li pracovník závazek nahradit škodu v určené výši a dohodne-li s ním organizace způsob úhrady, je organizace povinna uzavřít dohodu písemně, jinak je dohoda neplatná (§ 185 odst. 4 zák. práce). Dohoda podle § 185 odst. 4 zák. práce musí tedy obsahovat uznání pracovníka nahradit škodu v určené výši a dohodu o způsobu úhrady škody v určené výši; jedním ze způsobů úhrady může být zaplacení určené a pracovníkem uznané náhrady škody srážkami ze mzdy ve smyslu § 246 zák. práce.

Podle § 185 odst. 3 a 5 zák. práce je poškozená organizace povinna projednat výši požadované náhrady škody s pracovníkem a - až na některé výjimky - se závodním výborem ROH a oznámit ji pracovníkovi zpravidla nejpozději do jednoho měsíce ode dne, kdy bylo zjištěno, že škoda vznikla a že za ni pracovník odpovídá. Projednávání výše požadované náhrady škody s pracovníkem sleduje především účel seznámit pracovníka s nároky, které proti němu organizace hodlá uplatňovat, umožnit mu, aby k požadavku organizace vznesl své připomínky, a vytvořit předpoklady pro projednání výše požadované náhrady škody s odborovou organizací. Projednání s pracovníkem před určením a oznámením výše náhrady je významné i z hlediska výchovného působení na pracovníka v oblasti náhrady škody, zejména pokud jde o jeho vztah k majetku v socialistickém vlastnictví a povinnosti předcházet škodám na tomto majetku. Tomuto cíli odpovídá také celá koncepce právní úpravy odpovědnosti pracovníka za škodu. Aby tento zákonem sledovaný výchovný účel mohl být dosažen, musí organizace - dříve než přistupuje k určení výše náhrady škody - znát řadu skutečností rozhodných pro posouzení jak vlastní odpovědnosti pracovníka, tak i rozsahu škody a její náhrady. Významná z tohoto hlediska bývají vedle subjektivní stránky protiprávního jednání pracovníka, z něhož škoda vznikla, okolnosti, za nichž ke škodné události došlo (zejména, zda škoda nebyla způsobena také porušením povinností ze strany organizace nebo zda za ni není spoluodpovědný i jiný pracovník organizace), příčinná souvislost, výše skutečné škody, a v neposlední řadě i osobní, rodinné a hospodářské poměry pracovníka, které budou zpravidla organizací známy z jeho osobního spisu. Objasnění všech těchto rozhodných okolností sleduje ustanovení § 185 odst. 3 zák. práce, pokud stanoví, že organizace projedná výši požadované náhrady škody s pracovníkem. Teprve po tomto projednání má organizace potřebné podklady pro určení výše náhrady škody a její projednání s odborovým orgánem ve smyslu § 185 odst. 5 zák. práce.

Po oznámení výše požadované náhrady škody ve smyslu § 185 odst. 3 zák. práce může pracovník uznat svůj závazek nahradit škodu a dohodnout se s organizací o způsobu její úhrady. pro vyřízení případu mimosoudně přímo v organizaci je nutné, aby pracovník svůj závazek k náhradě škody uznal a souhlasil rovněž se způsobem úhrady. Uznání jako jednostranný právní úkon musí obsahovat souhlas s odpovědností pracovníka i souhlas s požadovanou výší náhrady škody. K platnosti uznání závazku v určené výši a dohody o způsobu její úhrady se vyžaduje (pod sankcí neplatnosti) písemná forma; od tohoto požadavku zákon upouští, jestliže pracovník, který svůj závazek nahradit škodu v požadované výši uznal, škodu ve skutečnosti již uhradil.

K uznání závazku pracovníka nahradit škodu ve výši určené organizací může dojít po jejím projednání a oznámení pracovníku podle § 185 odst. 3 zák. práce bez nějakého sporného jednání mezi účastníky, při kterém by docházelo ke střetu jejich stanovisek. Jsou to případy, kdy pracovník

výši požadované náhrady škody bez dalšího uznává a organizace s ním dohodne způsob její úhrady. Takové uznání závazku k náhradě škody je jednou z nezbytných náležitostí dohody podle § 185 odst. 4 zák. práce, jejíž význam pro organizaci spočívá v tom, že umožňuje vyřízení případu přímo v organizaci a pro případ sporu usnadňuje postavení organizace z hlediska dokazování. Uznání závazku k náhradě škody podle § 185 odst. 4 zák. práce není samostatným zavazovacím důvodem, ani se jím nezakládá domněnka o existenci dluhu v době uznání, jak tomu bylo např. při uznání dluhu podle § 297 o. z. z roku 1950, kdy uznání dluhu bylo jedním z institutů sloužících k zajištění existujícího závazku. Uznání závazku nahradit škodu v požadované výši podle § 185 odst. 4 zák. práce nemění nic na skutečnosti, že právním důvodem vzniku tohoto závazku může být jen zaviněné protiprávní jednání pracovníka, s nímž zákoník práce spojuje jeho odpovědnost za vzniklou škodu. S uznáním závazku k náhradě škody, stalo-li se formou písemnou, je ovšem spojen ten právní důsledek, že pro uplatnění uznaného peněžitého nároku platí desetiletá prekluzivní lhůta podle § 263 odst. 2 zák. práce.

Jestliže po oznámení výše požadované náhrady škody a ještě dříve, než pracovník uzná svůj závazek k náhradě škody v určené výši a přistoupí na dohodu o způsobu její úhrady, dojde mezi účastníky k jednání, kterým si vyjasňují svá rozdílná stanoviska k otázkám odpovědnosti pracovníka nebo jejího rozsahu, výše škody nebo příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním pracovníka a vzniklou škodou, tudíž k jednání směřujícímu k odstranění pochybností, rozporů a docílení vzájemných ústupků, nejde ze strany pracovníka o jednostranné uznání závazku k náhradě škody v určené výši, jež by mělo význam jen jako nezbytný předpoklad k uzavření dvoustranné dohody o způsobu náhrady škody, nýbrž jde zároveň o dohodu ve smyslu § 244 a 259 zák. práce, již si účastníci upravili nároky mezi nimi sporné. S takovou dohodou, mající povahu narovnání, je pak spojen zánik původního závazku pracovníka k náhradě škody a jeho nahrazení novým závazkem, jehož právní důvod tkví v dohodě (narovnání), nikoli v odpovědnosti pracovníka za způsobenou škodu.

Zda šlo ze strany pracovníka toliko o uznání závazku k náhradě škody v požadované výši podle § 185 odst. 4 zák. práce, tedy o jednostranný právní úkon pracovníka, nebo o dohodu ve smyslu § 244 a 259 zák. práce, je třeba posuzovat podle obecného ustanovení § 240 zák. práce o právních úkonech a podle ustanovení § 242 téhož zákona o neplatnosti právních úkonů.

Soudy obou stupňů vycházely z jiného právního názoru a nezaměřily dokazování z uvedeného hlediska. Neprovedly výslech žalobkyně jako účastnice řízení i svědecký výslech dr. A. G., který se žalobkyní 8. 3. 1966 za organizaci jednal a písemnost podepsal, tak, aby mohla být náležitě zodpovězena otázka, jakou povahu má písemné ujednání účastníků z 8. 3. 1966, popř. zda ob stojí jeho platnost i z hlediska § 242 odst. 1 zák. práce. K řešení této otázky poslouží zhodnocení textu ujednání, provedené ovšem až po podrobném výslechu žalobkyně a dr. A. G., případně dalších osob zúčastněných na jednání o náhradě škody, nebo písemností vztahujících se na věc s přihlédnutím k obsahu spisu, v němž bylo vedeno trestní stíhání žalobkyně pro trestný čin podle § 207 odst. 2 tr. zák., jakož i k obsahu dopisu žalobkyně žalovanému ze 14. 3. 1966 (a v této souvislosti i k § 245 odst. 1 zák. práce).

Teprve po náležitém zhodnocení povahy písemného ujednání účastníků z 8. 3. 1966 bude možno posoudit správně jeho obsah i pokud jde o dohodu o způsobu úhrady náhrady škody formou srážek ze mzdy žalobkyně podle § 185 odst. 4 a § 246 odst. 1 zák. práce.

Protože soudy obou stupňů porušily zákon v ustanoveních § 1, 6, 120 a 132 o. s. ř. v souvislosti s ustanoveními § 185 odst. 4, § 246 odst. 1 a § 259 zák. práce, zrušil Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona jejich rozsudky (§ 242 odst. 1 o. s. ř.).